

څه گورم او څه اورم

د

گل پا چا الفت

Ketabton.com

د نا چاپ شوي آثارو څخه

پیل

نه پوهېږم: د قدرت څه منظوره وه؟ او دی نړۍ څه احتیاج درلود چه زه ئې د خپلو نندارو او تماشو دپاره را بللم. دغه راز نا اشنا چه نه ئی نوم معلوم وی او نه ئی څوك له احواله خبر وی هېڅوك خپل محفل ته نه را غواړی او نه خپل ښه او بد ورته څرگندوی.

زه هم سره له دی چه د دی عالم ناسته ولاړه دود و دستور، وفا او جفا، رحم او ظلم ښه او بد هېڅ راته نه و معلوم او نه می پدی باب کښې څه تصور او تخیل کولی شو راغلم او د دغه مجهوله بلنه می قبوله کړه. سره له دی چې زما سابقه او آینده هېچا ته نه وه معلومه او نه می چا ته د خپل راتلونکی ژوند په نسبت څه ویلی و، زما په راتگ د خوشحالی ډزې وشوې او له هری خوا د مبارکۍ آوازونه پورته شوه. د کلی او کور لوی او واړه ټول خوشحاله و او زما د استقبال مراسم په ډېر ښه شان اجرا شوه.

وگورئ! هغه وخت چه زه د هېڅ نوم خاوند نه وم پخپلو او پردو، ښځو او نرو زما د راتگ زیری کېده او یوه خوا بله خوا د خوشخبرۍ کلونه وگزرېده. زه هېڅ پوه نشوم چه دا دومره خوشحالی او خوشبینی د څه دپاره او زما ولی دومره ډېر قدر کېده؟

بی له دېنه چه دی خلقو ته جدت پسند ووايو نور به نو څه ووايو؟

هو! دا خلق هر وخت نوی شيان خوښوی او زاړه ردوی، هره ورځ په نوو اشنايانو پسې گزری او پخوانی ملگری پرېږدی همدغه سبب دی چه د دوی د بې وفا توب قصې په هر ځای کښې کېږی او هر څوك دوی ته بې وفا وائی.

د همدې دپاره چه دوی هر وخت او په هر شی کښې نوی رنگونه خوښوی زما نه هم د دوی په ولی پوهېږی او لکه یو هوښیار سوداگر وخت په وخت ورته نوی جامی او نوی ټوکی راوړی او د دی زیری دنیا په مخ نوی رنگونه پوری کوی. کله ورته د کانو او گټو بوتان جوړوی او کله ئی د دود و دستور په اصنامو غولوی یوه ورځ ئی په کلیسا کښې او بله ورځ ئی په اتشکده کښې د عبادت دپاره رابولی. همدغه یو انسان دی چه کله زردشت او کله بودا شی یوه ورځ ساحری او بله ورځ فرعونی کوی کله نور سمی لاری ته را بولی او کله خپل ځان له گړنگونو غورځوی. له کوم وخته چه زه را وینس شوی یم او خپلی سترگی می غړولی دی تر اوسه پوری می د دنیا پینې په یو راز نه دی لیدلی او نه یوه شپه د بلی په شان تېرېږی طبیعت او زمانه لکه نازکخیال شاعر هر وخت په ابتکار پسې گزری او نوی نوی مضمونونه پیدا کوی. زه هم د زمانې له ابتکاراتو نه شمېرل کېږم او زما مشاهدات هم ټول نوی او تازه مضامین دی. زما په حیات او ژوند کښې تکرار نشته زه هغه نه یم چه پرون وم او نه به

سبا دغسې يم لکه چه نن مي ته وینی. که ته په ظاهره نه غولېږي زه هر ورځ بېل افکار او نوی خیالات لرم چه پرون هم نه و او سبا به هم نه وی.

کله چه زه د مور په غېږ کېږي وم هغه وخت زه بل څوک وم مگر نن د محیط په غېږ کېږي بل راز شوم هغه وخت به می د مشرانو په ږیره لوبی کولی او خلقو به ښکلولوم مگر نن د خپلی ږیری واک هم نلرم. هغه وخت زه مور و پلار په غېږ کېږي کروزولم مگر اوس باید زه دوی په شا وگړزوم او خدمت ئی وکړم. په هغه وخت کېږي چه هر څه له ما سره کېدل هغه یو قرض و چه نن ئی باید ادا کړم. وگورئ! واړه او کوچنیان هم د قرض په ورکولو مکلف دی مگر څنگه قرض؟

زما وزن په هغه وخت کېږي ډېر لږ و مگر نن زما پټی ډېر دروند دی او زما له لوئیدو سره سم زما بار هم دروند شویدی. هو! هر څومره چه یو سړی لوئېږي تکلیف ئی هم هماغومره زیاتېږي همدغه سبب دی چه نن راځنی مشران اطاعت او کشران شفقت غواړي څوک راځنی کلي کوی او ځینی راته هیلې او اسرې لری د همدغو هیلو او امیدونو دپاره زه روزل کېدم او زما په زړه کېږي هم د امید رڼا ورورو زیاتېدله. که سړی ښه ځیر شی دنیا ټوله داسرو او امیدونو هنداره ده چه هر څوک پکېږي له لری څه وینی او هغه ئی خوښېږي دی ورپسې هڅه کوی او هغه ورځنی ورورو لرې کېږي په اخره کېږي ورپسې د ژوندانه له گړنگه هم ځان وغورځوی او یوه بل عالم ته ولاړ شی. څوک نه پوهېږي چه داتګ به ترڅه وخته او تر کومه حده وی؟ څنگه به وی؟ او څنگه به شی؟

هر یو پخپل سر د پاسه یوه ورځ وینی چه د ده گمان پیدا کېږده او دی ورته امید لری، له دې ورېځی کله ږلی. اوری او کله بارانونه، په ځینو ځایو شنه تېره شی او په ځینو ځایو کېږي ورځنی سیلابونه وبهېږي. بدایان او شتمن هېڅ کله هیله لرونکو ته دومره څه نه ورکوی لکه چه قدرت او طبیعت ئی د امید او اسرو خاوندانو ته ورکوی. هر څوک د خپل امید په رڼا کېږي ژوند کوی او د رحمت وړانګی هر وخت د امید له کړکۍ د انسان په تیاره خونه کېږي پریوزی.

امید د ایمان یو جز دی چه خوف هم ورځنی پیدا کېږي څوک چه امید نلری هغه خوف هم نلری او نه ئی په زړه کېږي د ناکامۍ ویره او سودا وی. مونږ باید پخپل مخکېږي د امید رڼا ځانته پیدا کړو، همدغه رڼا مونږ ته د پیشرفت او وړاندی تللو قوت راکوی.

زه خپل امید تر یوه حده ورسولم زما ځینی ملګری چه د امید توبښه ئی بیخي نه وه په هماغه لمړۍ مېنه پاته دی. امید هم لکه عشق او محبت انسان یوه عالی مقام ته رسوی او له توری شپي نه ئی رڼا ته راباسی. امیدونه او اسرې په ژوندانه کېږي ډېره ستره برخه لری مخصوصاً لوړ او عالی امیدونه چه د اشخاصو دروازی ته نه راتیږي او ذلت نه قبلوی. هغه وخت چه ما پدی لویه نړۍ کېږي یوازی خپل پلار او مور پېژندله او ټوله دنیا راته د همدوی د شفقت غېږ ښکارېده د امید رڼا ورورو زما په زړه کېږي زیاتېدله او ما گمان کاوه چه دا نړۍ سر ترسره زما د پلار کور دی او بی له رحم و شفقت نور څه په دنیا کېږي نشته. زه نه وم خبر چه دنیا د مارانو او لړمانو لیوانو او پړانگانو ځای هم دی او هغه د شفقت

لاسونه چه په سر او مخ تېرېږي کله کله د عتاب خپېږي شی او په مخ لکېږي ما په دغه دنیا کېنې دغه راز اضداد ډېر لیدلي او مختلف واقعات راته معلوم دي.

هو! په دنیا کېنې عجیب و غریب واقعات ډېر پېښېږي مگر افسوس چه یا پتېږي او یا په بل رنگ ښودل کېږي زما د ژوند افسانه هم د دنیا لوی او زاړه کتاب یوه پاڼه ده زه کونښن کوم چه دا افسانه د حقیقت روح ولری او رښتیا وی مگر تاسی به یو هم ډېته حاضر نه اوسئ چه خپل ځان لکه څنگه چه یاست هغسی ښکاره کړئ نو که دا قصه څه زیاتې او کمی ولری ما معذور وکئئ هیڅ قصه ټوله رښتیا نه وی مگر خلق ئی اوری دروغ لا تر اوسه داسی نه وی رټل شوی چه نه ئی څوک ووائی او نه ئی څوک واورى.

اوس هم ډېر خلق په دروغو پېشرفت کوی او د دروغو په ستاینه لوی لوی خلق له ځانه خوشحالوی. د حقیقت ویل دومره ګران کار دی چه بی له ښاغلی رجب خانه (تصوری انسان) بل څوک دا کار نه کوی. مگر هغه هم خلقو په دومره خپرو وهلی چه ونه ئی له یوی لوبشې نه جکېږي او هر څوک پری خاندی. خبره له خبری ولاړېږي زه هم لکه ځینی کسان چه تش ګرېدل ئی مطلب وی او د نتیجی غم ورسره هېڅ نه وی له مطلبه لږ لری شوم او قصه بلی خواته ولاړه نو بېرته د خپل مقصد ته را ګرزم او د خپل ژوند قصه را شروع کوم مگر نه پوهېږم چه دا قصه له کوم ځایه شروع کړم او تاسی له کومی برخی سره ډېره مینه لرئ. کله سړی د خپل ظلم او بی رحمی قصی کوی خلق ورته توریالی وائی مگر بالعکس د لویو سینو خاوندانو ته بی ننګه او بی غیرته وایی ځینی نور کسان وی چه هغوی ظالمان بد ګڼی او د هغوی کار نامو ته په بد نظر ګوری. زه نه پوهېږم چه ته (د قصی لوستونکی) څوک ئی او څه راز ذوق لری زما مشاهدات ستا د تعجب موجب ګرزی او که عادی درته ښکاری.

هغه وخت چه زه د دنیا له ظلمونو ځنی لانه وم خبر، د چنګیز او هلاکو قصی می نه وی اورېدلی د دښمنانو بی رحمی راته هېڅ نه وه معلومه د جنګ او جګړو پانی مې نه وی لوستی، د حسد او عداوت اور می په زړه کېنې نه و بل شوی د دعوو او دنگلو محکمه می نه وه لیدلی د دنیا مینی راباندی غلبه نه وه کړی، سبائی له خوبه را پاڅېدم سترګی می ومبلی ښکته پورته می وکتل د کور و کلی خلق راته بل راز ښکاره شوه او بل راز سبا می تر سترګو شو، هر سړی به بل ته ورنږدی کېده او په غور کېنې به ئی څه ورته وویل وړو کوچنیانو به په کوڅو کېنې نارې وهلی چه نن ئی فلانکی ... وژلی بل به ویل چه په چاره ئی حلال کړیدی، ښځو به ویل خدای دی دا کلا او دا پتی درنه پاته کړی زمکه ښه ده که ورور؟ د چا دی څه وکړه خو خپل ځان دی یو ستوی کړ. زه پدی خبرو ښه نه پوهېدم چه دا څه وائی او څوک یادوی له کومی ښځی به مې چه پوښتنه وکړه چه څه شویدی او څه خبره ده؟ همدومره به ئی وویل: (څې کئې زویه خدای دی دی ووهی) زه به هېڅ پوه نشوم او حیران به پاته شوم چه دا خلق نن ولی داسې خبری کوی چه زه پرې نه پوهېږم او ما نه پوه کوی.

يو ساعت وروسته د کلي بنځي ټولي شوی او يوه بل کلی ته تللی زه هم ورسره ملگری شوم او يوه کاله ته ننوتو چه ډېری بنځي راټولي شوی دي، څوک ژاړی او څوک خبری کوی ځینی اوږه لمدوی او ځینی په لویو لویو دینکیو پسی اورونه بلوی. د کوتی په مینځکښی څوک اوږد پروت دی او شاوخوائی بنځي ناستي دی لکه بدلې څه وائی او ژاړی.

يوه بنځه چه نوې راغله ژرئې هغه سپینی خادر لری کړ او په چينغو ئی لاس پوری کړ، زه هم ورنزدی شوم کورم چه يو سړی په وینو کښې لبت پټ پروت دی او لکه پسه چا حلال کړیدی يوه بنځه چه د کلی د ملا بنځه ده د کوتی په کنج کښې ناسته ده خبری کوی او نورو بنځو ورته غوړ نیولی دی هغی بنایسته ډېری خبری وکړی خو ماته اوس نه دي يادې چه څه ئی ویل، دومره مې په یاد دی چه شهید شهید به ئې ډېر ویل او د جمعی شپه به ئې هم يادوله.

زه په همدغه ورځ وپوهېدم چه شهید دغه مړی ته وائی چه چا حلال کړیدی او په وینو ککړ دی ځکه چه نورو مړو ته به چا شهید نه ویل، وروسته بیا پدی هم پوه شوم چه دا سړی د خپل ورور له لاسه وژل شویدی یعنی ورورئ غلو ته پیسی ورکړیدی چه هغه مړ کړی او مال ئی ده ته پاته شې دې خبری زه وډار کړم او هره شپه به مې غله په خوب کښې لیدل ما سره به هر وخت سودا وه چه غله په پیسو باندې خلق وژنی او يو ورور د بل ورور د وژلو دپاره غلو ته پیسی ورکوی.

کومه شپه به چه ما ته خپل پلار پیسی راکړی وی زښت ډېر به ډارېدلیم چه غله خبر نشی چه د ده په جیب کښې پیسی دی بیا به مې ویل، ځه! غله خو زمونږ مړیدان دی او هر وخت مونږ ته شکرانی راوړی او دعا رانه غواړی بیا به راته سودا پیدا شوه چه هغه نور غله چه د فلانکی صاحب مړیدان دی هغوی رانشی او ما په پیسو مړ نکړی. يوه بله ورځ چه يو سړی زمونږ حجری ته راغلی و او ما ته ئی څه پیسی راکړی خلقو به ویل چه دی د غلو مشر دی او هر وخت خلق په پیسو باندی وژنی، ما به په زړه کښې ویل دی چه په پیسو باندی سړی وژنی نو ما ته ئی ولی خوشی په خوشی دومره ډېری پیسی راکړی، بیا به می ویل دا پیسی ئی چه ما ته راکړی اوس په نوری پیسی ورسره نه وی او کوم بل سړی به مړ کړی چه له هغه نه پیسی واخلي. خلقو به ویل چه دی د سیدانو ډېر تابع دی او د لوی ځوان (حضرت عبدالقادر جیلانی قدس سره) په نامه ډېری شکرانی د ده نمسیانو ته ورکوی، زه به پدی خبرو ډېر خوشحاله شوم چه ښه ده غله خو زمونږ د نیکه تابع دی او له مونږ نه وېرېږی.

زه هغه وخت په څه نه پوهېدم نو هر څه به می چه په زړه کښې وگرزېدل هغه به می ویل، يوه ورځ می له خپل لالا (سپین ږیری خدمتکار) څخه پوښتنه وکړه چه لالا دا لوی ځوان هم د غلو مشرو، چه غله ئی دومره تابع دی او مونږ ته د هغه په خاطر دومره ډېری پیسی راکوی هغه راته ډېر په قار شو چه پام کوه! بیا داسی خبره ونکړی چه ډېر وبال دی او سړی ډېر گنہکارېږی. زه پوه شوم چه خدايږو ډېره بده خبره می کړېده چه لالا راته دومره په غصه شو، نو پخپله خبره ډېر پښیمانه شوم او زښت ډېر ووېرېدم، وروسته لالا پخلا کړم او راته ئی وویل لوی ځوان په خدای باندی ډېر گران او د خدای

نازولی دی په کوم حای کښې چه غله ایسار شی او سخته پری راشی نو چه لوی حوان یاد کړی سمدلاسه ور رسپری او خدای ئی ساتی. ده دا خبری همدغسی کولی او ما ورته غور نیولی و ځکه چه ما دغه قصی کله نه وی اوربدلی او د قصو ډېر شوقی وم، هره شپه به د تناره په غاړه ناست وم او ښخوته به می زاری کولی چه ما ته قصی وکړی خو دا د لالا قصی راته چا نه وی کړی او زه نه وم خبر چه لالا هم په قصو باندی پوهپری. پس له دی به هره ورځ لالا ته ورتلم چه ما ته د لوی حوان قصی وکړه لالا اول راته د هغه د ژرندگړی قصه وکړه او دی قصی ته ډېر خلق راغونډ شوه چه زمونږ ژرندگړی هم حاضرو. لالا وویل د لوی حوان یو ژرندگړی و، چه له خلقو نه به ئی زښت ډېر مزد اخیست د ده پاوی نیم چارک و او چارک ئی نیم من و هر چا به چه د ده ژرندی ته غنم راوړل په دغو کانو به ئی تربینه مزد تاله او د خلقو غنم به ئی چه تلل د هغو دپاره ورسره نور سپک او کچه کانی و چه لږ غنم به ئی ډېر خیزول. د ژرندگړی ټول عمر دغه کارو چه خلق وغولوی او غلا وکړی. دا ژرندگړی چه مړ شو او په قبر کښې ئی کښوده فی الحاله ورته نکیر منکر حاضر شوه چه د اور گرزونه ئی په لاس کښی و او له ده نه ئی پوښتنه کوله چه رب دی څوک دی؟ پیغمبر دی څوک دی؟ او د چا په دین ئی؟ ژرندگړی په دی خبرو خبر نه و او ویل ئې زه نور نه پوهپرم خو د لوی حوان ژرندگړی یم چه د پاو په حای می نیم چارک مزد اخیست او د چارک په حای نیم من. تر څو چه مړ کېدم زما دغه کار و او بی له حضرت غوث الاعظم نه بل څوک نه پېژنم پدی وخت کښې ملایکو گرزونه پورته کړه چه دی پری وولی ژرندگړی وویل یا غوث صاحب رارسپره!

هغه فی الحاله ور ورسېده او گرز ئی په هوا کښې ونيوه چه زما له ژرندگړی سره د چا کار نشته او دی له دی سوال او جواب څخه معاف دی ملایکو ویل مونږ مجبور یو چه له هر چا نه دغه تپوس وکړو او د خدای له لوری مونږ ته همدغه شان امر شویدی لوی حوان ورته وویل هغه وخت چه پاک خدای له تاسو یعنی ملایکو سره مشوره کوله چه زه په زمکه کښې بنیادم پیدا کوم او تاسی وویل چه هغه خونونه او فسادونه کوی آیا تاسی له هغه نه ښه پوهېدلی؟ او د انسان کارونه تاسو ته زیات معلوم و؟ تاسی ماته دغه جواب راکړئ او بیا زما له ژرندگړی پوښتنی وکړئ دلته ملایکی بی جوابه شوی او د پاک خدای حضور ته عرضی ورغلی چه مونږ لوی حوان د خپل ژرندگړی سوال و جواب ته نه پرېږدی او له مونږ نه دغه شان پوښتنې کوی د لوی خدای له حضوره ورته امر وشو چه تاسی له هغه سره عرض نلرئ هغه زما د محبوب ژرندگړی دی.

دا قصه چه تمامه شوه د مجلس ټولو خلقو وویل په رښتیا چه لوی حوان د خدای نازولی دی او د خدای په دربار کښې ډېر قدر لری، ده ته خدای همدومره مرتبه او درجه ورکړی وه چه د دولس کالو غرقه بیړی ئی له دریابه را واپستله. دلته زما دپاره بله سودا پیدا شوه چه د غرقې بیړی قصه به لا څنگه وی؟ خو ښه و لالا په قصو راغلی و او زما له خواهش نه د مخه ئی دا قصه هم شروع کړه چه یوه کونډه ښځه وه او یو خوی ئی درلود هغه چه حوان او خلمی شو مور ئی ورته کوزده وکړه او څو

ورځې وروسته ئې واده شروع شو د کونډې ځوی خپله ناوې په بېړۍ کېنې سپره کړه او کور ته ئې راوستله پدې وخت کېنې نا ځاپه اه کومې خوا مخالف باد راوالوت او بېړۍ له ډول او سرنۍ او ناوې سره په سند کېنې غرقه شوه کونډه چه له دې قصې خبره شوه له ډېره غمه لېونۍ شوه او شپه ورځ به ئې ژړل په آخره کېنې له کوره ووتله او د بزرگانو په در بار کېنې به ئې چينې وهلې او ټول خلق ئې نارامه کړی و. پس له دولس کالو چا ورته وويل چه ځه! لاړ شه! لوی ځوان ته عرض وکړه د هغه په دعا باندې ډېر ډېر کارونه کېږي او سوالونه ئې د خدای په دربار کېنې قبلېږي بوډۍ لاړه او لوی ځوان ته په ژړا شوه او خپله قصه ئې ټوله ورته وکړه لوی ځوان ورته وويل اوس وخت ډېر تېر شوی پس له دېنه هېڅ نه کېږي ته خپل خدای ته صبر وکړه خدای به ئې په اخرت کېنې اجر و نه درکړی.

بوډۍ په چينغو او کوکو لاس پورې کړ چه ستا له درباره هېڅوک نا امیده نه دی تللی او د هر چا مراد دلته تر سره شویدی زه هېڅکله له دې درگاه نه نه ځم او په همدې خاورو کېنې به رغړم د کونډې چينغو او فريادونو د لوی پير مهربانۍ را وخوځوله او کونډې ته ئې په ډېر جوش دعا وکړه يو ساعت وروسته د خدای په امر د سيند له مينځه بېړۍ را ووتله او هماغه خلق له ډول و سرنۍ سره امانت و سلامت را ووتل د ناوې په سر باندې هماغه درۍ ايښې وې او هېڅ تغير پکېنې نه و راغلی دغه خلق ټول د سيند مایانو او کبانو خوړلې و مگر پاک خدای د لوی پير په دعا د مایانو له خولو را و اېستل او بېرته ئې ژوندی کړه دلته ما له لالا نه پوښتنه وکړه چه هغه ورځ چه د فلانۍ مور مونږ کړه راغله او زمونږ نغري ئې ښکلول هغې وويل لوبه ځوانه که دی د دولس کالو غرقه بېړۍ اېستلې دی زما ځوی به هم له بندۍ خانۍ را وباسی، هغې نو همدغه بېړۍ ښودله لا لا وويل هوا همدغه بېړۍ ئې يا دوله او په همدغه اميد خلق تاسی ته راځی او ستاسی دعا اخلی. د کوچنيتوب نا پوهی وه زه په ښو او بدو ښه نه پوهېدم او بېعقله وم بیا می لا لا ته وويل دا خلق نو د مایانو له خوله څنکه را ووتل هغه مایان چه دا خلق ئې خوړلې و دا دولس کاله په هماغه سيند کېنې پاته و او چا نه و نیولی؟

دا دومره ډېر دروغ څنکه خلق منی او غوړ ورته نیسی لالا دا ځل ډېر په قار شو، نږدی و چه ومی وهی خو خلقو ایسار کړ چه خیر دی وړوکی دی نه پوهېږي، پس له دېنه بیا ما له چا نه پوښتنې نشوی کولی او ډېر اعتراضونه ډېری سوداګانې به راته پیدا شوی مگر اظهار به مې نشو کولی او په مجلس به غلې او چوپ ناست وم ځکه چه لالا راته هر وخت ويل واړه باید د لویو په مخکېنې خبرې ونکړی او په ادب ناست وی، وروسته تر دې به می د لالا او نورو خلقو په خبرو کېنې خبرې نه کولی او هر څه به می چه اورېدل هغه به راته صحیح ښکارېده، ټول ورځ به می د بزرگانو قصې اورېدلې او په آخره کېنې به ما هم خلقو ته ښې ښې قصې کولی، کله کله به ښځې هم را ټولی شوی او زما قصو ته به ئې غوړ نیولی و زما په خبرو کېنې به هم چا خبرې نشوی کولی او ما ته به په لږه خبره ډېر قهر راغی او ښیرا به می وکړی خلق زما له ښېراو نه ډېر ډارېدل او زما لاسونه به ئې ښکلول دوی به ويل چه ټول سيدان همدغسی ژر ژر په قارېږي خدای دی سړی د دوی له قهره ساتی دعائی نه لکېږي مگر ښیرائی

ټک و پتری وی. خبره بیا رانه بلی خوا ته ولاړه د غلو او شهید قصه نیمگړی پاته شوه زه باید دا قصه پوره کړم او اخر ته ئې ورسوم. پدی قصه کښې د سکه ورور ظلم او د پلار بیرحمۍ بیا نېری له دی قصی نه د دې وخت مسلمانۍ او د دی زمانۍ ورورۍ، د حاکمانو او مامورانو بی غوری څرگندېږی. تاسی زړه مه تنکوئ زه به تاسی حقایقو ته ملتفت کړم او د خپل کلی او کور مظالم به دروښیم هغه شهید چه پخپلو وینو کښې لمبېدلې و یوازی نه و یو بل سړی هم ورسره په یوه چور کی حلال شوی و چه هغه د ده مزدور او خدمتکار و. هغه بله هېڅ گناه نه درلوده او یوازی پدی جرم ووژل شو چه غله ئی وپېژندل او د دی احتمال موجود و چه سبا ته به رښتیا او حقیقت ووائی.

هغه څوک چه له غلو سره اشنا وی یا هغه سړی چه رښتیا او حقیقت بیانوی باید ووژل شی او ژوندی پاته نشی. دغه دوه تنه په یوه شپه پخپل کور کښې شهیدان شوه مگر یو هم په دغه جرم بندی نشو او نه پکښې څوک په لښته ووهل شو ځکه چه عارض او مدعی موجود نه و او د خلقو له خوا هم قاتلان ونه ښودل شوه. دغه رشوت خواره حاکمان او علاقه داران پخپلو چوکیو او قاضیان و مفتیان د شریعت په مسند ناست و. دوی ټول د قتل حای ته حاضر شوه او په هغه تېره کښېناستل چه خونیان هم ناست و، هغوی ته ئی د مړو دعا هم وکړه.

خلق ښه خبر و چه قاتلان د شهید له وروره د دوه قتلونو پیسی غواړی او هغه د یوه قتل پیسی حقۍ کښې او د دی بل قتل په حق الزحمه کښې د شهید د کاله طلاگانۍ او د ښځوگانۍ مجرا کوی چه غلو د ښځو له غاړو او لاسونو په زوره اېستلی وی.

ته به وائی چه یو ورور څنگه د بل ورور په وژلو پیسی ورکوی مگر که تا پدی وطن کښې شپې کړی وی نو ډېر تعجب به ونکړی او بی شاهدانو به دغه خبره ومني.

پښتانه هر وخت خپل او خپلوان وژنی او پخپلو چر و حالېږی زمونږ دغه شهید هم د خپل ورور له لاسه ووژل شو او پلار ئی هم په دغه قتل کښې شریک و. کله چه د شهید پلار (مشر خان) مړ کېده نو د کلی ملا صاحب او څو تنه سپین ږیری ئی د وصیت دپاره را وغوښتل چه تاسی شاهدان اوسی زه خپل ټول مال کشر حوی ته تملیکوم او مشر حوی مې زما په مال کښې څه برخه نلری ملایانو وویل ستا وصیت او تملیک د مرض په وخت کښې دی او شریعت ئی نه منی مگر مونږ به ورته یوه لاره او روایت پیدا کړو چه په شریعت باندی دا خبره برابره شی که څه هم له شرع مخالف کار دی او د وارثانو محرومول خپل ځان د خدای له رحمته محرومول دی. خان پدی خبره ډېر خوشحاله شو او ملایانو ته ئی سپینی پکړی په سر کړی.

هغوی قلم او کاغذ واخیست د خان ټول نقد و جنس مال ئی چه په لکونو روپو قیمت ئې درلود په دوه زره روپو ئی د خان په کشر حوی خرڅ کړ او دوی پری شاهدان شوه.

په دغه شرعی حيله دوی د خان ټول جايداد دوه زره روپۍ وگڼلی او د خان ميراث ئی همدغه پیسی وگڼلی چه باید پس له مرگه د خان په وارثانو تقسیم شی او هر څه د خان کشر حوی ته پاته شی.

دا حيله د ملا صاحبانو په فتوى جوړه شوه او كاغذ وليكل شو خان دوه ورځې پس پټې سترگې اخرت ته ولاړ او د خپل دغه كار عاقبت ئې نه لیده ځكه چه متاسفانه په دواړو سترگو وړوند و او څه ئې نه لیدل. د ډېر تعجب خبره ده چه د ړانده خان په نظر كښې يو ځوى لكه يوسف ښكلي اومنلې او هغه بل ورته پردې او بيگانه معلومېده كه څه هم دواړه د يوى مور او يوه پلار زامن و او سكڼې وروڼه بلل كېده. خير بې سترگو پلرونه همدغسې كوى مگر كورو به چه دواړه وروڼه پس د ده له مرگ څه كوى؟ هر كله چه د خان د تكفين او تجهيز مراسم او د فاتحې خبره خلاصېږي، مشر ورو د خپل كشر ورور سره د ميراث دعوه كوى هغه د ملا صاحبانو او سپين ږيرو په امضاء د پلار خط را باسې چه ټول مال ئې په دوه زره روپو په ده خرڅ كړيدى او هغه دوه زره هم په كفن او اسقاط لكېدلى دى، مشر ورور حيران شو چه څه وكړي؟ او خپل حق څنگه ثابت كاندې؟ پس له فكره د هغه بل كلي ملا صاحب ته ورغى او له هغه نه ئې روايت وغوښت هغه ملا صاحب د خان مشر ځوى ته مسئلى پيدا كړى چه دا بيع صحيح نه ده ځكه چه يو خو غښ فاحش دى او بل دا چه د خان نغدې روپۍ هم په زر هاؤ دى چه له ډېرو اجناسو سره په دوه زره روپۍ د خان په كشر ځوى خرڅى شويدي او دغه شان بيع باطله ده چه د فقه په معتبرو كتابونو كښې څه جواز نلري. د خان دواړه زامن پخپل مينځ كښې د دنيا په هېوكو ونښتل او فيصله ئې ملايانو په راز راز مسايلو پيدا كولو ورځ په ورځ گرانوله د دوى مخالف د پنځو تنو مسلمانانو په وجه چه د خير خواهي په ډول په مينځكښې كرزېدل ډېر شديد شو په اخره كښې د خان كشر ځوى له خپلو دوستانو سره مشوره وكړه هغوى وويل دوه زره روپۍ بايد ملنك خپلو ته وركړو چه بېگانه ئې مړ كړى او له شره ئې خلاص شو پدې خبره كښې كشر خان څه قدر غلى شو او فكر وېوړ. د مرگ خبره البته څه اسانه خبره نه ده او ارومرو پكښې سړى څه قدر متردد كېږي. د خان ناظر ډېر عكاك و او پوه شو چه خان پدې فيصله كښې چرتى شو او فكر وېوړ نه چه دا خبره رد كړي او بل فكر وكړي. په همدغه موقع كښې يوه سپين ږيرى غږ كړ چه بې له دېنه بله چاره نشته كه مونږ دا كار ونكړو هغه ئې كوى او همدغو غلو ته د كشر خان په وژلو پيسې وركوى دلته د كشر خان په زړه كښې سودا پيدا كېږي او ملا صاحب ته مخ اړوى ملا صاحب وويل كه څوك د چا د مرگ اقدام كوى نو مرگ ئې روا دى او د ځان مدافعه لازمه ده (اقتلوا الموذى قبل الايزا) زمونږ ملا صاحبان چه په عربى څه وواى نو بيا پكښې د شك او ترديد مجال نه دى او بې تحقيقه ئې هر څوك مني.

كشر خان چه له يوى خوا د سپين ږير و او هوښيارانو مصلحت وليد او له بلې خوا د قتل فتوا هم صادره شوه خپل خير ئې د ورور په قتل كښې وليد او غله ئې را وغوښتل.

غله د ناظر اشنايان او خپلوان هم و او بې له پيسو نه هم د چا په وژلو نه و ايسار نو چه دوه زره روپۍ هم وركړى شى او د ناظر لحاظ هم ورسره وى پدې قتل كښې به ولى ځنډ او معطلۍ پېښېږي.

غله بېگانه ته ځى او د خان د مشر ځوى په كاله لوېږي هغه چه غله ويني او پوهېږي چه هېڅ نشم كولى غلو ته عذرونه او زارى كوى مگر د غلو او داړه مارو زړونه مونږ غوندې نه دى او له تورو كاڼو نه

هم کلاک او سخت دی د هغوی دپاره وژل او حاللول هېڅ نه معلومیږي. خان که هر څومره وعدی وکړی چه زه به هېڅکله د میراث دعوه نه کوم او د خپل ورور نوکری به کوم چا په ده باندی رحم ونکړ او په پڅه چاره ئی حلال کړ. د خان نوکر چه له کوره د بهر وتلو اراده وکړه هغه ئی هم را ونيو او همدغه معامله ورسره وشوه یعنی دواړه د جمعی په شپه شهیدان شوه. سبا ته چه په کلی کښی رڼا شوه او خلق په کوڅو کښی وگرزېدل هر څوک له کیفیت نه خبرو چه بیګا څه وشوه او د چا په امر وشوه؟ ته به وائی د اسمان ملایکو ټول خلق خبر کړی و او د لویو ورو، ښځو او نرو غورو ته دا خبره پوره رسېدلی وه چه پدی قتل کښی څومره پیسی ورکړی شوی او دا کار چا د چا په وسیله او ذریعه وکړ. دا خبره دومره رسوا شوه چه کانه او ړانده هم پری خبر شوه او ښځو به دګودر په غاړه همدغه خبری کولی مگر حاکم او علاقه دار، قاضی او مفتی خدای داسی کانه او ړانده کړه چه هیچا ته ئی هېڅ ونه ویل او حق العبد څه چه حق الله پیسی هم ونه گرزېدل. توبه خدایه خدای هېڅکله دغسی نه کوی دوی رشوت او پیسو دغسی کړه هغه پیسی چه غلو اخستی وی دوی هم واخستلی او لمر ئی په ګوته پټ کړ. دوی هم غله و مگر هغه نورو د شپی غلا کوله او دوی په رڼا ورځ. د اولس خلق هم غله شوه او غله ئی پټ کړه په تحقیقاتو کښی ئی وویل مونږ مسلمانان یو دروغ نشو ویلی او په ناحقه څوک نشو ښودلی مونږ غله او قاتلان نه پېژنو، مقتول له هیچا سره دښمنی نه درلوده چه مونږ ئی معرفی کړو. پدی خبرو باندی د کلی سپین ږیرو او مسلمانانو ګوتی ولګولی او دسخطونه وشوه.

هیچا دا ونه ویل چه د دواړو ورونو تر مینځ څومره مخالفت و او دښمنی ئی کوم حد ته رسېدلی وه د حاکم هم هېر شوی و چه دواړه وروڼه هر وخت حکومت ته د څه دپاره راتله او یوه د بل په حق کښی څه ویل. د مقتول صغیر ځوی پیغله لور او کونډه ښځه پاته شوه، هغه مال چه د مقتول په کور کښی و غلو وېور او یو څه جز ئی شیان پاته شوه. زمکی ګلاګانی ژړندی پایکوګانی، د غلو ګودامونه نغدی روپی او فرش و ظرف هر څه د مقتول ورور ضبط کړه. اوس به ګورو چه له ورته و سره څه کپړی او دغه مظلومان د چا رحم او کرم ته سپارل کپړی؟ دا خبره د محکمی قاضی صاحب ته مفوضه وه چه باید د صغیر غم و خوری او هغه لږ غوندی مال چه صغیر ته پاته دی له صغیر سره ئی یوه صالح متدین او خیر خواه وصی ته وسپاری چه په ښه سریتوب مشهوروي او له خدایه ډارېږی.

هوا! د شرع له خوا قاضی صاحب پدی مؤظف دی چه باید ډېر ښه سړی د صغیر دپاره وصی مقرر کړی چه هغه د ډېر رحم او ډېری عاطفی خاوند وی او د یتیم مال نه خوری په همدغه اساس د صغیر تره وصی مقرر شو او صغیر له خپل مال سره د پلار قاتل ته وسپارل شو، د صغیر مور خو د هغه کونډه وه او د پښتنو په عرف کښی ئی له بل چا سره نکاح نه وه روا ځکه ئی په عدت کښی د کلی سپین ږیری او ملا را وغوښتل او نکاح ئی پری وتړله. خپله پیغله ورېره ئی هم خپل کورته راوستله چه د ده په قبضه کښی وی او پخپله خوښه ځانته کوم مېړه پیدا نکړی. په صغیر باندی نه پوهېږم څه وشوه؟

او څه ورپېښي شوه خو څو ورځې وروسته ئې مړې له کلا را ووت او د پلار پخوا کښې خښ شو پلار خوئی شهید و مگر دغه شهید زاده ته چا شهید نه ویل ځکه چې د جرح علامات نه و موجود او په دوا باندې مړ شوی و. هماغه کار چې غله او داړه مار ئې کوی ځینې طبیبان ئې هم کوی او له هغوی نه په وژله کښې کم نه دی مگر د دوی دلاس مړې د شهیدانو درجه د خلقو په نزد نلری. د صغیر مور د دی لامله چې د مینې او محبت په اثر چا پری نکاح نه وه تړلی بلکه د ضرورت او مجبورتیت په سبب د خان په نامه شوی وه او مصلحت دا نه و چې له دغې ښځې څخه خان اولاد ولری ځکه چې د خان د ګراني او اصلی ښځې اولادونه ډېر و نو (کا المعلقه) په کاله کښې ناسته وه او د کور خدمت دپاره وه مگر پخلی ئې نشو کولی چې په کتو کښې زهر وانچوی مگر ځای به ئې جارو کاوه او ناولی کالی به ئې مینځل د همدې لامله نشم ویلی چې د دی ښځې لاس د خان په کالیو نه دې لګېدلی ځکه چې د مینځلو په وخت کښې ئې د هغه ناپاکه چامې په لاس کښې اړولی را اړولی دی.

خان دغې ښځې ته هېڅکله نه کتل او داسې رویه ئې ورسره نیولې وه لکه چې اوس ئې هم د ورور کډه وی او بل راز کتل ورته له عفت او عصمت نه مخالفه خبره وی. زمونږ خان ډېر دینداره سړی دی او پردی ښځې ته نه ګوري مگر بې مېړه خدمتګاره ئې خوښېږي او ځان پری چاپی کوی. دا ښځه کله خان بام ته هم نه ده پری ایښې چې بهر دنیا وګوري او څوک وویښي یا ئې څوک وویښي. د دی ښځې پلو پس له هغې شپې چې غله او خونیان په کور را ننوتلی و بیا چا نه دی لیدلی او نه د چا لاس د دی په لاس لګېدلی دی. په هغه شپه خوئی البته غلو له لاسونو بڼګری ایستلی دی او د غاړې ګاڼه ئې هم ورته نه وه پری ایښې. زمونږ خان د خپلې ورېږې په باب کښې هم ډېر فکر وکړ چې څنګه ئې کړي او چا ته ئې ورکړي. رېباران خو ډېر راتله مگر خان ته خدای ډېره دور اندیشی ورکړېده او ډېر لری ګوري، دومره لری هم نه چې اخرت ته وګوري مگر د دنیا په کارو کښې ئې نظر تر ډېر لری ځایه رسېږي. دی پدی پوهېده چې که دا ښکلی پیغله د کوم نارینه پښتون کور ته لاړه شی او په هغه کښې د جرئت او شجاعت جذبه موجوده وی نه چې کومه ورځ د دی نجلۍ د پلار انتقام واخلي یا په میراث دعوه او جګړه وکړي نو ځکه ئې یو بې ازاره او مړی زوم ولټاوه چې د ده په مخکښی کله زړوره خبره هم ونکړي. د خان له تالو نه د هغه په کور کښې تر اوسه کوم اولاد هم پیدا نشو چې د ده له اولاد سره د پلار او نیکه دښمنی تازه کړي. تاسی ګمان مه کوی چې دا کومه خیالی افسانه ده او لیکونکی له ځانه خبري جوړوی، ما تعهد کړی چې رښتیا به وایم او څه می چې لیدلی هغه به بیانوم. دا قصه زمونږ د کور او کلی یو واقعی سرگذشت دی او اوس هم لا خاتمه نه ده موندلې هغه کونډه اوس هم لکه معلقه ناسته ده او د خان ورېره اوس هم ژوندی ده او خان سلامت هم حیات لری، پدی خبرو لا دومره وخت نه دی تېر چې د زمانې په مرور ځانګی او ښاخونه پیدا کړي او مبالغی پکښې وشي. زه پدی قصه کښې یو طرفه قضاوت هم نه کوم او نه له عناد نه پکښې کار اخلم له دی سړی سره که څه هم د خدای دپاره بغض لرم مگر محاسن ئې نه پټوم او وایم چې دی په کور او کلی کښې په ډېری

دینداری او ښه سپړتوب مشهور دی او ټول خلق ورته حاجي صاحب وائی. دی وروسته د ورور له وفاته حج ته هم ولاړ او حاجي صاحب شو. حاجی صاحب هېڅکله د قرآن کریم تلاوت نه قضا کوی او پنځه وخته مونځ په مسجد کښې په جمع کوی که څوک ووائی چه په لس کالو کښې به ده یو لمونځ هم نه دی قضا کړی وئی منی ځکه چه په لمانځه ډېر ټینګ دی او هغه وخت چه د ده ورور ژوندی و هم په لمانځه باندی کلک و. حاجی صاحب هغه عملونه چه ډېر لږ ګناه پکښی وی بد ګڼی په چلم باندی ئی کله خوله نه ده ایښی او نه ئی کله نسوار په خوله کښی اچولی دی. دوه یا دری کاله ئی څه پیسی د ذکات په نامه خلقو ته ورکړی مګر وروسته ئی پیسی د غلی د قیمتی په وجه ډېری زیاتی شوې او زکات اېستل ورته ګران کار معلوم شو.

حاجی صاحب زښته ډېره غله اخلی چه زرو خروارو ته به رسېږی، دا غله دی د کال تر اخره ساتی او د ډېری قیمتی په وخت کښې په ډېر ګران نرخ خرڅوی هغه وخت ئی هم په نغد و نه ورکوی او تر یوه کاله ئی پور ورکوی په همدغه سبب ئی خلق یو په یو نیم یو په دوه له موجوده نرخ نه ګرانه اخلی که د نورو په شل خرڅېږی د ده په دېرش ځی. د ده دا عادت دی چه نغدی روپی هم په کور کښی نه ساتی او په ګرويوئې بندوی. ملا صاحب ده ته د ګروی په نامه سودا هم روا کړیدی یعنی بیع جایزی ورته وائی علاوه پدی ئی یوه بله خبره هم ورته په غور کښی ایښی ده چه د ګروی په پیسو زکات هم نشته ځکه نغدی روپی په کاله کښی نه ساتی او ټولی په ګټه بندوی چه غاړه ئی بنده نشی. د همدی لامله ډېر ځله د ګروی ګټه په اصل ګروی زیاتوی او په دوه کالو کښی ئی پیسی دومره شی چه باید د زمکی خاوند قطعی او بیع بات قبالة ورکړی.

دا قصه نوره په همدغه ځای پرېږدم زموږ حاجی صاحب به نور د یادولو حق نه لری ځکه چه هلته نور هم ځینی خانان او ملکان شته چه ډېر خلق ئی بی تیغه او په تېره تبخ حلال کړیدی او عالم ئی په سره اور اړولی دی که څوک دغه مظالم لیکي نو خانان او ملکان لا څه کوی چه د پاچا صاحبانو کارنامی هم په یوه کتاب کښی نه تمامېږی او دغه چنګیزی افسانه نه خلاصېږی. د اولس حال او د دوی د مشرانو رویه له همدغی یوی نمونی څه معلومېدلی شی. زما مدعا دا نه ده چه تاسو ته د ظالمانو اعلی او کامله نمونه ونسیم چه په سل هاو تنه ئی وژلی او ډېری میړو ښی ئی په جبر او زور په دار اسلام کښی خپل کور ته ننوېستلی دی. زما مطلب دلته همدغومره دی چه د یوه متدین مسلمان او لمونځ ګذار حاجی مسلمانی لږ غوندی ښکاره کړم او هغه په همدغومره تذکر معلومېږی.

د دی قصی د بیان باعث دا نه و چه ظلم او بی رحمی پکښی ډېره زیاته ده بلکه دا د یوه ښه سپړی حکایت و او زما په حیات کښی لمړی واقعه وه چه زه ئی د دی خلقو ظلمونو ته ملتفت کړم او په کوچنیتوب کښی ورسره اشنا شوم. نو دا قصه د ظلم او جبر لوړه او کامله نمونه مه ګڼی ځکه چه دا خو د دوه ورونو د ورورولۍ مقابله ده او ورور وژل څه دومره نا اشنا خبره نه ده دلته ډېر کسان د خپلو ورونو له لاسه څوک په مال او دولت ځینی نور په ښځو وژل شویدی او ځینو خپل پلرونه په قتل رسولی

دي د دې قصې كيف په دغه حصه كښې موجود دی چه د داستان پهلوان يو داسی دینداره مسلمان او نيك سړی دی چه د جمعی په لمانځه كښې تل په اول صف كښې حای لری او په ختمونو كښې مدام د حافظ جی شاته ولاړ وی. پدی حای كښې باید تاسو ته دا سودا پیدا نشی چه دغه شان ظلمونه په یوه داسی حای كښې چه حاکمان او کوتوالیان موجود وی څنگه پیدا کپړی او ولی ئی څوك مخه نه نیسی؟ نو دلته به د دغه حای د کوتوال په باب هم یو څو خبری وکړو. دا عادت دی چه څنگه غر هغسی کربوری زمونږ کوتوال چه د امنیت ساتلو مسئول او د جرایمو او جنایتونو مخه نیوونکی و یو عادی سړی نه و او فوق العاده استعداد ئی درلود چه باید سړی ورته ګوته په غاښ کړی. د ده مهارت او چالاکی په بده لاره كښې صرفېده او د ده له پوهی نه ډېر فجایع پیدا کېده. څومره غله او خونیان چه هلته موجود و ټول د ده په حای را غونډېده یو وخت دی پخپله د یوې داری مشر و. ده په قلم باندې ډېرې غلاګانې کولی شوې او په ژبه ئی ناحقی خبرې حقې ښکاره کولی. غله او پوليسان دواړه د ده په لاس كښې و او غلاګانې به هم د ده په امر کېدلې. د ده دا کار و چه داړه به ئې په یوه ماړه کور وغورځوله او د غلا په مال كښې به ئی په سلو كښې یو سل و پنځوس خپله برخه اخستله. تعجب مه کوئ! کله به ئی داسی هم وکړه چه د سلو روپو په غلا كښې به دوه سوه د ده وې ځکه چه په هره غلا كښې نیم برخه د ده وه مګر سبا ته به ئی چه بی ګناه خلق و نیول او بندیان به ئی کړه له هغوی نه به ئی هم په رشوت كښې ډېر څه واخستل نو د غلو به نیمه وه او د ده به لکه ابی- یوه نیمه شوه. ډېری داری به ده د دی دپاره غورځولی چه خپل مدعیان او مخالفین پکښې ونیسی او زاړه انتقامونه واخلي. کله به چه د ده په منطقه كښې غلاګانې ډېری شوی او دا خبره به اوچته شوه چه د هغه بل ولایت د کوتوال په منطقه كښې ډیره غلا نه کپړي نو بیا به یې داړه مار هلته ولېږل چه په هغه حای كښې لاس واچوي ام یو څو داری هلته وغورځوي چه د ده داړه ماري پکښې ورکه شي. د د مشورې په مجلس كښې هم ډېری غلاګانې کولی او د تحقیقاتو پانی به ئی بیخی په بل راز ولوستلی او ډېر حقایق به ئی پکښې پټ کړه یعنی په ژبه به ئی هغه څه ولوستل چه په پاڼو كښې به نه و بلکه عکس به ئی و. دی هیچا په غلا ونه نیوه او تر اخره چا دا تمیز ونکړ چه دی کوتوال نه دی غل دی.

د ده په وخت كښې ځینی جرایم په اولس كښې کم شوی و ځکه چه ښکلی به ټول په یوه بهانه کوتوال له ځان سره ساتل او کور ته به ئی نه پرېښودل. د ده زیات حرص نور خلق له اخلاقی جرایمو څه قدر ته محروم کړی و د ښځو محبس به تل ډك و او ځینی بیګناه ښځی به هم په دسیسه دغه محبس ته د ګناه دپاره را وستلی شوی. یوه شپه چا د ښار ستر مشر ته وویل چه یوه ښځه په محبس كښې نشته او مدام د کوتوال په کور كښې وی ځینی نوری کله هلته او کله دلته وی هغه را روان شو چه محبس وګوری مګر په هماغه آن کوتوال ته تېلفون وشو چه د زندان ښځی شماری ته باید خبر اوسی کوتوال د دی په حای چه هغه ښځه له کاله نه محبس ته ولېږی یوه بله ښځه د هغی په عوض په محبس كښې داخلوی او تعداد پوره کوی یعنی د یوه ساعت دپاره هم بیلتون نه قبلوی او پردی ښځه له خپل کاله

نه نه باسی. دا محبس ډېر اسرار او ډېر فجایع لری زه د دی په حای چه دغه اسرار بنکاره کړم دا بهتره بولم چه پټ ئی کړم او په یوه اشاره اکتفا وکړم.

هغه وخت چه دغسی کوټوال موجود و د مملکت مشران او دواک خاوندان هم دغه راز خلق و او دغه شان خلق ئی خوښ و. کوټوال خو به په حیلو او دسیسو یوه ښځه په محبس کښی واچوله او بیا به ئی په پټه پخپل کور کښی تربنه ناجایزه استفاده کوله مگر سترو واکدارانو دا هم کولی شوه چه یوه مېړه ښه له خپل مېړه نه خلاصه کړی او په ډول و سرنی ئی خپل کور ته راولی نکاح پری وتړی. دغه شان واقعات ډېر پېښ شویدی او پدی هېواد کښی ئی خپل ابتکار بایلی دی. که داسی قصی په یوه بل وطن کښی پیدا شی او یو لیکونکی ورځنی خبر شی هېڅکله به ئی دغسی لنډی لنډی خلاصی نکړی او ډېر جزئیات به ئی هم له نظر لاندې ونیسی ځکه چه هلته به دغه شان واقعات له عجایبو او غرایبو څخه گڼل کېږی او د لیکونکی ډېر زیات دقت به جلبوی مگر دلته هغه شان نه تلقی کېږی او د لیکونکی زړه زور نه اخلی چه په ډېر شد و مد ئی تصویر کړی.

بله دا چه یوه واقعه د وقوع په وخت کښی د حکایت په صورت بیانېږی نه د افسانې په شکل. پدی مورد کښی همدغومره ویل کافی دی چه سړی ووائی په هغه حای کښی چه امران او واکداران د چا ناموس د هغه له لاسه اېستلی شی نو مالونه او جایدادونه به څنگه نشي اخستلی په دغسی محیط کښی رشوت اخستل دا استعداد نلری چه څوک پری رومان ولیکی او د چا تعجب جلب کړی. دا واقعات او حوادث هم د لوبو او ظروفو مثال لری چه وروسته تر ډېرو کلونو په یوه موزیم کښی د تعجب او غرابت شکل و صورت پیدا کوی یا په یوه بل هېواد کښی بل شان معلومیږی.

دغه شیان چه اوس مونږ په موزیم کښی گورو یو وخت په هر کاله کښی موجود او هره ورځ لیدل کېده په هغه وخت کښی چا دې شیانو ته په دغه نظر نه کتل چه نن مونږ ورته گورو همدغه سبب دی چه اوس مونږ دغه فجایع په هغه نظر نشو لیدلی چه نوی نسل ئی گوری. اوس زمونږ ادبا او شعرا چه حساسیت ئی له نورو زیات دی په دغسی واقعاتو متاثر کېږی او په حساسیت ورته گوری مگر د نورو خلقو په نظر کښی عادی او مانوس معلومیږی. مونږ په یوه مظلومه دنیا کښی پیدا شوی او لوی شوی یو زمونږ شعور او ادراک د کوچنیتوب له وخته د فجایعو او مظلومو منظرې ډېری لیدلی دی مونږ چه اول ځل سترگی غړولی دی یو انسان مو حلال او مذبوح لیدلی او ځینی نور مو د قاتلانو او غلو په نامه پیژندلی دی ځکه ښه نشو پوهېدلی چه زمونږ په رڼه کښی پسونه او لېوان کړ کړزی او شپانه ئی له رمی نه نشي بېلولی بلکه ډېر ځله ئی پیژندلی هم نشي. پدی ملک کښی د چنگیز او هلاکو طوفانونه راغلی او دلته داسی خلقو حکومت کړی چه د سرونو مناری ئی جکی کړی او د انسانانو سترگی ئی اېستلی دی هغه ړوند خان چه خپل یو ځوی ئی په بل مړ کړ د هغه سترگی هم د هغه وخت حکومت ړندی کړی وی. پدی حای کښی خان او ملک ډېره موده بی قانونه حکومت کړی او حاکم و کوټوال په هیچا باندی هېڅ رحم نه دی کړی. دلته سید او ملا له ظالمانو سره معاونتونه کړی او ځینی

روحانيون ئى هم په اخره كښى بل راز شويدي او په بله جامه كښى ئى خلقو ته تكليفونه رسولى دي. دغه راز راز ظلمونه چه دلته تاريخچه او د قدامت حق لرى يوى داسى مرحلى ته ورسېده چه ظلم او جبر دوهم طبيعت بلكه اول طبيعت شو او غير طبيعى مظاهر ئى څرگند شوه. له دغو مسلسلو ظلمونو نه په مونږ كښى بدينى دښمنى عدم اعتماد او اجتماعى تنفر پيدا شو او مونږ ئى لكه وحشيان غرونو ته وخيژولو مونږ اوس سمى ته په انسانه نه رابښكه كيږو او په غرونو كښى له ليوانو او پړانگانو نه دومره نه وېرېږو لكه چه په ښارونو كښى له انسانانو ډارېږو او له كوټواليانو نه مو زړه چوى.

دغو اوضاعو په مونږ كښى وحشيانه او ارتجاعى انقلابونه پيدا كړه او زمونږ سټه ئې و اېستله دا عادت دى چه له ظلم نه ظلم پيدا كيږي او د ظالم و مظلوم جوړه په هېڅ شان نه راځي. د حاكمانو او كوټواليانو ظلم د ملت او حكومت تر مينځ دښمنى پيدا كړه او د حكومت بناگانى ئى ونړولى. د خلقو په نظر كښى غله له دغسى كار دارانو نه ښه راغله او غلو موقع پيدا كړه چه زمونږ شاهى ارگ لاندې كړي. هماغه غله چه ما د شهيد له واقعي نه وروسته د قاتلانو او خونيانو په نامه وپېژندل د منصبونو خاوندان شو او لويو رتبو ته ورسېدل. هغه غله چه په غرونو كښى ئى حاي نه و په ښارونو ئى استيلاء وكړه او جرنيلان شوه. د دوى په راتگ د مملكت په هره خوا كښى جنگونه شروع شوه او د افغانستان ځلمى پخپل مينځكښى لكه ليوان او ليونيان ونښتل د مملكت په زړه كښى د حسد او نفاق اورونه بل شوه او لمبى ئى ټولو حايونو ته ورسېدى. د انقلاب اسباب او موجبات البته ډېر شيان و او په ظاهره دغه مجادله د مذهب په نامه وشوه مگر هر څوك پوهيږي چه اصلى عامل څه شى و؟ غله ولي كاميا به شوه؟ خلق ولي د غلو ملگري شوه او له رشوت خورو مامورينو او ظالمانو حاكمانو نه ئى په څه دوى ښه وگڼل؟ قدرت دلته دا وښودل چه له پټو غلو نه ښكاره غله ښه دى او عالم مثال دا تقاضا درلوده چه د دغو زمامدارانو په حاي غله كښېنوي. كه زمونږ كارداران غله او ظالمان نه وای كه دوى په روښتونو د مظلومو شهيدانو ويني نه خرڅولى يو يتيم ئى د هغه د پلار قاتل ته نه سپارلى د يوه مظلوم شهيد ښځه په جبري نكاح نه بندي كېدلى، يوه عفيفه پيغله د دښمن په لاس نه خرڅېدلى او د غلو پرده دارى نه كېدلى غل نه كوټوال كېدلى هغه كارونه چه غله كوى حاكمانو نه كولى او حكومت د ملت په نظر كښى ظالم د ظالمانو ملگري د غلو حامى د رشوت خورو طرفدار نه وای معرفى شوى غلو د غومره قوت نشو موندلى او رعيت هېڅكله د غلو لښكر كېده نه مگر مونږ په رڼا ورځ وليده چه غله راغله سيدان، حضرتان، ملايان ئى ملگري و، رعيت او ولس ئى شاته ولاړ و او مسلمانانو په مساجدو كښى ورته دعا گانې كولى. دوى ډېر ژر كاميا به شوه امامانو او خطيبانو د دوى په نامه خطبى ولوستلى، د دوى سكه په وطن كښى رايجه شوه او د مملكت كار داران د دوى له وېرى د يوه او بل په كور كښى د غلو په شان پټ شوه. دغه وضعيت تر يوه وخته دوام وكړ او په آخره كښى د لوى خداى په اراده د اعليحضرت شهيد په قيادت او د ملت په وروستى فكر او فداكارى غله له سلطنتى قصره ووتل او داړه مار مغلوب شوه مگر دا بايد ووايو چه غله اوس هم بيخي نه دى ورك او زمونږ په

مملکتی دواړو کښی په بله جامه او بل رنگ کښی کار کوی چه زمونږ پوليسان ئی نشی نیولی بلکه پوليسان ئی له امر او حکم لاندی دی. هر څوک دغه غله نه پېژنی ځکه چه شکل و قیافه ئی بل راز ده او نوم ئی هم بدل کړیدی په یوه ځای کښی ورته خلق علاقدار وائی په بل ځای کښی ورته مامور صاحب یا حاکم صاحب ویل کېږی او په ځینو مقامونو کښی ئی له دی نه هم لوړ القاب پیدا کړیدی. دا عادت دی چه که سړی له یوه ظرف او لوبښی نه د خاورو تیل خالی کړی او ټول ونینوی بوی ئی تر ډېره وخته نه ځی او چه هر وخت یو اور لگیت څوک ولکوی او ورنږدی ئی کړی سمدلاسه اور اخلی او سړی پوهېږی چه یو څه تېل لا پاته و چه مونږ نشو لیدلی او زمونږ په نظر کښی هېڅ نه معلومېده غله هم زمونږ له نظره پټ دی او د غلو دا عادت دی چه ځان پټ ساتی او په پټه کار کوی.

مونږ باید دا غله وپېژنو او کشف ئی کړو. ما له ډېر پخوا وخته تر دی وخته پوری د غلو تعقیب کړیدی او د دوی لاری می څارلی دی که دوی په بېوک کښی سپاره وی یا په شورلیټ کښی زه ئی پېژنم که په ډېره لوړه چوکۍ کښېنی هم رانه نه غلطېږی که پیر شی او که فقیر شی زه غل پېژنم او پوهېږم چه دا څوک دی او څه کوی؟ مونږ باید غله وړک کړو او چا ته د غلا موقع ورنکړو که یو غل ډېر معتبر وی او لوړ مقام ئی اشغال کړی وی باید غل ورته ووايو او د مملکت دښمن ئی وبولو.

زمونږ په وطن کښی غله والیان شوه جرنیلان شوه وزیران شوه بلکه تاج و تخت ته ورسېدل مگر مونږ هغوی غله گڼل او مجادله مو ورسره کوله. دا مجادله باید اوس هم پرې نږدو او دوام ورکړو ځکه چه غله بیخي وړک نه دی او ډېرې چوکۍ ئی اوس هم نیولی دی.

مونږ باید پدی پوه شو چه غله هم لکه د سینما اکتران په ډېرو رنگونو کښی ځان ښکاره کوی او په هره طبقه کښی موجود دی. ځینی کسان شته چه خلق ئی د دی دپاره په لمانځه کښی دمخه کوی چه په وروسته صف کښی د خلقو پنی پتوی نو دغسی پیشوا امام نه وی بلکه غل وی او ضرورت وړاندی کړی وی. یو وخت څو تنه غله کوم ځای ته ولاړه او څو اسونه ئی له یوه کلی نه په غلا را وایستل دوی چه له کلی نه بیدیا ته را ووتل په کلی کښی نغاړه وشوه چه د غلو تعقیب وکړی او اسونه را وگرزوی، غله پوه شوه چه په دوی پسې چیغه را اوزی او دوی ترېنه نشی خلاصېدلی ځکه چه هغوی د اسونو په سپرلی او ځغلولو کښې ډېر مهارت لری او دوی لاندی کوی د غلو مشر چه یو سپین ږیری سړی و او د غلا په فن کښی استاذ و له خپل اس څخه ښکته شو او ملکرو ته ئی وویل: تاسی اسونه په دغه بیابان کښی لمر خاته خواته ولئ او ډېر گړندی ځی زه به دلته ستاسو د نجات دپاره پاته شم هغوی دا خبره ومنله او په هماغه خوا روان شوه د غلو مشر جای نماز او سپین څادر چه د ضرورت دپاره ئی له ځانه سره پټ ساتل را وایستل جای نماز ئی د زیارت پخوا کښی لاری ته نږدې وغوراوه او سپین څادر ئی په سر واچاوه تر څو چه د کلی چیغه را رسېدله ده څو رکعاته نفل هم کړی و او د غلو د نجات دعائی کوله د کلی خلقو چه د زیارت له څنګه سپین ږیری زاهد او عابد په مسئله باندی ناست ولید چه دواړه لاسونه ئی د خدای دربار ته نیولی او دعا کوی له ده نه ئی په ډېر احترام تپوس وکړ

چه غله کومسی لاره سپین ږیری شیخ په خوله هېڅ ونه ویل او په لاس ئی لمر پېواته خواته اشاره وکړه هر کله چه د دغسی خلقو په اشاره خلق درومی او ډېر ډېر کارونه کوی هغوی هم د ده ومنله او په هماغه لوری روان شوه. دی پوه شه چه غلو ته می نجات ورکړ او خلق می گمراه کړه نو خپل جای نماز ئې وځانډه او په غلو پسې روان شو. وگورئ کله غل زاهد کپړی هم او په دغه ډول غلا کوی مونږ باید غل او شیخ وپېژنو او په هر چا تېر نه اوزو.

دغه تحویلداران چه په دواړو کښی گورئ په دوی کښی هم داسی غله شته چه د بیت المال سته باسی او په کال کښی په زر هاؤ روپۍ غرقوی له دوی سره هم ډېر ماموران مدیران او لوی لوی خلق په غلا کښی شریک وی او ډېر ډېر کارونه کوی. زما یوه ملگری حکایت کاوه چه څو کاله پخواه زه او یو بل سړی چه دواړه له یوی کورنۍ ودونه کړی و یو ځای رسمی دواړو ته راغلو ما څو کاله تعلیم کړی و او کتابونه می لوستی و زه کاتب شوم او هغه د دی لامله چه بی تعلیمه و تحویلدار مقرر شو زه پدی څو کالو کښی مدیریت ته ورسېدم او هغه اوس هم تحویلدار دی مگر په کلی کور کښی د هغه اعتبار له ما نه ډېر زیات دی او زما مدیریت څوک په دوه توته نه اخلی ما پخپل حیات او خپل کور کښی هېڅ بهبود حاصل نکړای شو او تحویلدار ډېری زمکی واخستلی او لوړې بنکلی ئی جوړی کړی هغه علا وه په نورو شیانو دری ودونه نور هم وکړه او اوس ئی څلور ښځی په کاله کښی ناستی دی د ده یوه ښځه زما ښینه ده او زما کوچنیان کله کله د خپلی ترور د لیدو دپاره تحویلدار کره ورځی چه بېرته راشی تر څو ورځو د هغه د کاله قصې نه تمامپړی، یو ئی د رادیو صفتونه کوی بل وائی په کور کښی ئی ډېری ښی قالینی اواری دی او په میزونو او رفونو باندی ئی ډېر ښایسته لوبښی ایښی دی. دا صفتونه چه تمام شی بیا نو له ما نه خواهش کوی چه مونږ ته هماغسی رادیو واخله او هماغه شان کالی راته جوړ کړه.

زما د ځوی زړه هم دا غواړی چه د تحویلدار د ځوی په شان دریشی ولری او هماغه شان بوټونه په پښو کړی. د هلکانو مور خو هېڅکله خپلی خور کره نه ورځی او که هغه هر څومره جوابونه راولېږی دا ئې په یوه بهانه ردوی او جواب ورکوی، داسی نه چه زه ئی منع کوم او هلته ئی نه پرېږدم بلکه څو ځله ما هم ویلی دی چه زه ولاړه شه! خور دی خوابدې کپړی او کله کوی مگر هغه زما هم نه منی او یوه پلمه برابروی چه ما قانع کاندی. که څه هم دا ما ته نه وائی مگر زه پوهېږم چه دا ولی نه ځی او څه شی د خپلی خور له کاله نه ایساره کړېدی؟ دا که څه هم د یوه مدیر ښځه ده مگر جامی ئی د تحویلدار ښځو غوندی نه دی او هغه گانې چه هغوی ئی لری دا ئی نلری نو که هلته ولاړه شی او د هغوی هستی او خپله نیستی وگوری سترگی ئی نه غړپړی او دغه وضعیت نشی لیدلی. په یوه اداره کښی چه دغسی تحویلدار موجود وی هلته ارو مرو د شعبو امران هم ډېرې گټی لری او ډېر کسان د تحویلدار په غلا کښی شریک وی او دغه شان مدیران په دواړو کښی ډېر لروی.

کومی غلا کانی چه په دوايرو کبسي د قلم خاوندان او ميرزايان کولي شي هغه په بل خای کبسي نشي کېدلي که تاسي په دوايرو کبسي لږ غوندي بلد شي او د دوی له کارونو خبر شي ډېر تعجب به وکړي.

هغه کال په يوه تفتيش کبسي معلومه شوه چه يوه لوی سړی يوازی د حيواناتو له اذوقی نه سل خرواره بوس او خو خرواره اربشي خوړلی وی. دا غلا که څه هم په تول ډېره درنه ده مگر د معنی په لحاظ ډېره سپکه غلا ده او سړی افسوس کوی چه مشران او لوی خلق د بوسو او اربشو په غلا هم نه شمېري. دی خلقو په غلا کبسي ډېر مهارت پیدا کړيدي او په هر شي کبسي غلا کوی دوی اوس په خاره زمکه کبسي هم ځانونه مړولی شي او له هېڅ نه ډېر څه بودوی.

يوه چا قصه کوله چه زما مزدور کله چه له بازاره د يوه غيران سودا راوړی نو يو غيران او پنځه ويشت پوله پکبسي ځيني وختونه دی وخورى دا خبره هر چا ته له حقيقته لږ غوندي لري ښکاره شوه او په ظرافت ئی محموله کړه هغه وويل زه رښتيا واييم توبه نه کوم ما يو ځل دی بازار ته په سودا پسې ولېږه بېرته تش راغی چه پيسی رانه ورکی شوی بل غيران می ورکړ په هغه کبسي ئی هم پنځه ويشت پوله پټ کړه او پوره سودائی رانورہ زمونږ يوه ملکری وويل دا ستا مزدور خو د حسن له مزدوره هم په غلا کبسي زيات مهارت لری. ملکري ټول متوجه شوه چه د حسن مزدور به لا څنگه وی؟ هغه وويل حسن نومانند يو سړی و د هغه يو غل مزدور په برخه شو چه په هره سودا کبسي به ئی څو پيسی پټولی، يوه ورځ حسن درى غبرانه ورکړه چه ده ته په بازار کبسي يو مهر جوړ کړی د مهرونو قسمت معلوم و چه په يوه توری (حرف) يو غيران مهر جوړوونکی اخلی او هېڅ زيات و کم پکبسي نه وی. د حسن نوم درى توری و او درى غيرانه کېده مزدور چه مهر کن ته ورغی ورته ئی وويل زما نوم خس دی ما ته يو مهر جوړ کړه او دغه يوه روپۍ خپله اجوره واخله مهر کن چه (حسن) وليکه د (ح) په توری باندى ئی ټکی اېښوده چه (حسن) شي مزدور ورباندى غږ کړ چه دا ټکی د (س) په لمنه کبسي کېږده او هلته ئی مه ږده مهر کن ورته وويل له دېنه خو درى توری جوړېږی او اجوره ئی درى غبرانه کېږی مزدور ورسره جگړه شروع کړه چه زما درباندى يو ټکی حق دی په هر خای کبسي چه زه واييم هماغلته ئی کېږده مهر کن په سوال و جواب له خپل کاره واوت او نور تاوان ئی هم کېده نو له ناکامه له يوه غيرانه تېر شو او مهر ئی په يوه روپۍ ورکړ مزدور چه خپل بادار ته مهر راوړ د هغه دا يقين و چه پدی سودا کبسي ئی هېڅ نه دی پټ کړی او د غلا دپاره هېڅ امکان نه و موجود مگر هغه خپل کار کړی و او د خپل فن له مهارت نه ئی استفاده کړی وه. زمونږ ځيني مامورين او کارداران چه په تور و سپين پوهېږی او له تورو سره کار لری د غلا دغه راز چلونه او چمونه ورته ډېر ښه معلوم دی او په داسی خای کبسي چه غلا هېڅ ممکنه نه ده غلا کولی شي او د غلا دپاره لاره برابر وي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library